

Sygn. akt: I C 648/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 grudnia 2015 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Wiesław Kasprzyk
Protokolant:	sekr. sądowy Edyta Smolińska Kasza

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2015 r. w Olsztynie

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. B. (1)**

przeciwko A. S. (1)

o ustalenie nieważności oświadczenia woli

1. oddała powództwo
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanego kwotę 7217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sygn. akt I C 648/14

UZASADNIENIE

Powód A. B. (1) wniósł powództwo przeciwko A. K. (1) (obecnie S.) o ustalenie nieważności umowy darowizny zawartej w formie aktu notarialnego w dniu 12 września 2013 r. przed notariuszem K. S. z Kancelarii Notarialnej w O. (Rep. A Nr (...)), na mocy której darował on na rzecz pozwanej nieruchomości w postaci działki o nr (...), o pow. 0,828m⁽⁽²⁾⁾, położonej w O. przy ul. (...), zabudowanej domem mieszkalnym o powierzchni 115 m⁽⁽²⁾⁾, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi księgę wieczysta Kw (...), z uwagi na istniejącą po jego stronie w momencie zawarcia przedmiotowej umowy wadę oświadczenia woli. Ponadto powód domagał się zasądzenia na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska powód wskazał, że w dacie zawarcia wskazanej wyżej umowy darowizny, zachodziły okoliczności, o jakich mowa w art. 82 kc, albowiem ze względu na występujące u niego znaczne i postępujące zaburzenia pamięci oraz orientacji co do czasu i miejsca, a także z uwagi na rozpoznane u niego otępienie wielozawałowe, znajdował się on w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji lub wyrażenie woli, a co z kolei skutkuje tym, iż zawarta pomiędzy nim a pozwaną umowa darowizny jest w rzeczywistości nieważna. Wymieniony podniósł, iż podpisując sporną umowę nie miał świadomości, iż może stracić dach nad głową, tymczasem obecnie pozwana i jej matka planują sprzedaż domu. Poza tym do dokonania darowizny zmusiła go jego była żona, a matka pozwanej.

Następnie, w toku procesu, powód powołał się dodatkowo na okoliczność, iż złożone przez niego w dniu 12 września 2013 r. oświadczenie woli dotknięte było wadą w postaci błędu co do treści czynności prawnej, albowiem działał on w przekonaniu, iż do końca życia i bez przeszkód będzie mógł zamieszkiwać na nieruchomości będącej przedmiotem darowizny, podczas gdy w treści umowy nie znalazł się zapis o służebności, a w konsekwencji czego składane przez pozwaną zapewnienia o możliwości zamieszkiwania przez niego na darowanej nieruchomości pozbawione są w istocie skutków prawnych.

Pozwana A. K. (1) (obecnie S.) wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych.

W uzasadnieniu swojego stanowiska pozwana wskazała, że umowa darowizny z dnia 12 września 2013 r. jest ważna, a powód, wbrew swoim twierdzeniom, w momencie jej podpisywania nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Wymieniony na tamten moment leczył się bowiem tylko i wyłącznie z powodu cukrzycy, a nikt z rodziny, również ona sama, nie zaobserwował u niego jakichkolwiek niepokojących objawów, w tym zaburzeń pamięci czy orientacji. Pozwana podniosła także, że przed podpisaniem spornej umowy notariusz udzielił powodowi wszelkich niezbędnych informacji i wyjaśnień, a które powód w pełni zrozumiał. Poza tym powód dokonał przedmiotowej darowizny z własnej woli i nikt nie wywierał na nim żadnych nacisków w tym zakresie, przy czym u podstaw decyzyjnych powoda leżała przede wszystkim jego trudna sytuacja materialna, albowiem nie był on w stanie samodzielnie ponosić kosztów utrzymania domu i jego remontu, a nie chciał stracić nieruchomości, którą otrzymał po rodzicach i z którą czuł się związany. Pozwana podniosła także, iż z własnych środków przeprowadziła w darowanym jej domu remont, a obecnie ponosi również wszystkie koszty związane z utrzymaniem całej nieruchomości i dodatkowo, wbrew twierdzeniom powoda, pomaga mu, co wyklucza rażącą niewdzięczność po jej stronie.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód A. B. (1) na podstawie postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku po zmarłej matce A. B. (2), wydanego przez Sąd Rejonowy w Olsztynie w dniu 26 czerwca 1984 r. w sprawie I Ns 261/84 oraz na podstawie sądowego działu spadku i zniesienia współwłasności, dokonanych ugodą zawartą w dniu 27 sierpnia 1986 r. przed Sądem Rejonowym w Olsztynie w sprawie I Ns 477/86, otrzymał na wyłączną własność nieruchomość w postaci działki gruntu o nr (...), o pow. 0,828m², położoną w O. przy ul. (...), zabudowaną domem mieszkalnym o powierzchni 115 m². Dla przedmiotowej nieruchomości Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi obecnie księgę wieczysta Kw (...). (bezsporne)

W dniu (...) r. A. B. (1) zawarł związek małżeński z B. B.. Wymieniona posiada córkę z poprzedniego związku – pozwaną A. S. (1) (dawniej K.), która stała się pasierbicą powoda. (bezsporne)

W dniu 04 sierpnia 1998 r. przed notariuszem M. S. z Kancelarii Notarialnej w O. pomiędzy A. B. (1) i B. B. podpisana została w formie aktu notarialnego umowa majątkowa małżeńska (Rep. A Nr (...)), na podstawie której strony rozszerzyły obowiązujący ich ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej o wszelkie prawa majątkowe stanowiące ich majątki odrębne nabyte przed zawarciem związku małżeńskiego, jak i po zawarciu związku małżeńskiego.

B. B. w trakcie małżeństwa z powodem prowadziła własną działalność gospodarczą w (...) spółki jawnej (...) z siedzibą w O., która na pewnym etapie zaczęła przynosić straty. Z uwagi na pogarszającą się sytuację finansową spółki i ryzyko przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego, również z majątku osobistego B. B., pomiędzy wymienioną, a A. B. (1) zawarta została w dniu 20 listopada 2001 r. w formie aktu notarialnego przed notariuszem B. M. z Kancelarii Notarialnej w O. (Rep. A nr (...)) umowa wyłączająca ustrój ustawowej wspólności majątkowej i umowa częściowego zniesienia współwłasności, na podstawie której to umowy wymienieni znieśli wspólność majątku nabytego w czasie trwania ich małżeństwa i wyłączyli ustawowy ustrój majątkowej wspólności małżeńskiej, a także dokonali częściowego podziału majątku wspólnego, w ten sposób, że prawo własności nieruchomości stanowiącej zabudowaną domem mieszkalnym i garażem działkę gruntu nr (...), położoną w O. przy ul. (...), otrzymał A. B. (1).

W dniu 18 kwietnia 2003 r. przeciwko B. B. wszczęte zostało postępowanie egzekucyjne, m.in. z nieruchomości położonej w O. przy ul. (...), do zajęcia której ostatecznie nie doszło.

W 2005 r. A. B. (1) spłacił zadłużenie swojej żony B. B. oraz dwóch pozostałych wspólniczek spółki jawnej (...) Spółka Jawna w O. w wysokości 55.335,17 zł.

dowód: zeznania świadka B. K.-B. (rozprawa z dn. 19.03.2015 r. k. 223v-224), akt notarialny Rep. A Nr (...) k. 157-160, akt notarialny Rep. A Nr (...) k. 168-169, zawiadomienie o wszczęciu egzekucji k. 172, postanowienie SR w Olsztynie k. 173, pokwitowanie k. 174

A. B. (1) do grudnia 2012 r. prowadził własną działalność gospodarczą w formie sklepiku szkolnego, a po zawieszeniu tej działalności utrzymywał się wyłącznie z renty w wysokości około 800 zł miesięcznie. Wymieniony od wielu lat leczył się z powodu zaawansowanej cukrzycy II stopnia i przyjmował insulinę, w związku z czym pozostawał pod stałą opieką lekarza rodzinnego E. K. (1) oraz Poradni Diabetologicznej w O.. Poza tym stan jego zdrowia był dobry. W 2012 r. również B. B. straciła pracę, a A. B. (1), z uwagi na pogarszającą się sytuację materialną swoją i żony, postanowił darować swoją nieruchomość położoną w O. przy ul. (...) pasierbicy - A. K. (1). Pasierbica zamieszkiwała wówczas razem ze swoim chłopakiem A. S. (2) w innym mieszkaniu.

Przed podpisaniem umowy powód i pozwana odbyli wizytę w kancelarii notarialnej notariusza K. S. z Kancelarii Notarialnej w O., gdzie ustalili szczegóły umowy, która miała zostać pomiędzy nimi podpisana. Notariusz wyjaśniła stronom warunki i konsekwencje podpisania umowy darowizny. Z uwagi na konieczność poniesienia opłat związanych z zawarciem umowy w formie aktu notarialnego A. B. (1) zaciągnął kredyt gotówkowy w wysokości 6000 zł.

W dniu 12 września 2013 r. przed notariuszem K. S. z Kancelarii Notarialnej w O. sporządzona została w formie aktu notarialnego (Rep. A Nr (...)) umowa darowizny, na podstawie której A. B. (1), jako darczyńca, darował A. K. (1) (obecnie S.), jako obdarowanej, nieruchomość w postaci działki gruntu o nr (...), o pow. 0,828m⁽⁽²⁾⁾, położoną przy ul. (...) w O., zabudowaną domem mieszkalnym o powierzchni 115 m⁽⁽²⁾⁾, dla której to nieruchomości Sąd Rejonowy w Olsztynie prowadzi obecnie księgę wieczysta Kw (...). Wartość darowanej nieruchomości ustalona została na kwotę 500.000 zł. W podpisanym akcie notarialnym nie znalazł się zapis o ustanowieniu na rzecz darującego A. B. (1) służebności mieszkania.

W dacie podpisania umowy darowizny zachowanie powoda A. B. (1) nie zdradzało przejawów braku świadomości lub stanu wyłączającego świadome powzięcie decyzji lub wyrażanie woli. W konsekwencji podpisanej umowy w dniu 12 września 2013 r. doszło także do wydania nieruchomości na rzecz obradowanej.

Po podpisaniu umowy pozwana wraz ze swoim ówczesnym narzeczonym, a obecnie mężem A. S. (2), przystąpiła do wykonywania prac remontowych w darowanym domu, a gdzie wymieniono m.in. podłogi, a także częściowo umeblowanie, dokonała również zakupu nowego kotła centralnego ogrzewania. Pieniądze na remont pochodziły z jej własnych środków pieniężnych oraz z zaciągniętej specjalnie na ten cel przez A. S. (2) pożyczki. Po zakończonym remoncie, w listopadzie 2013 r., pozwana razem z A. S. (2) wprowadziła się do domu przy ul. (...) w O., a w którym zamieszkiwali nadal A. B. (1) i jego żona B. B.. A. K. (1) i A. S. (2) spłacali zaciągniętą pożyczkę i partycypowali częściowo w kosztach utrzymania domu i nieruchomości. Przez wiele miesięcy po dokonaniu darowizny w kosztach tych partycypował również powód A. B. (1), który samodzielnie opłacał część rachunków i dodatkowo przekazywał pozwanej kwotę około 250 zł na utrzymanie domu. Pozwana z kolei na własny koszt dokonała czyszczenia przewodów kominowych, przeglądu i czyszczenia piecyka kąpielowego oraz zakupiła opał na sezon grzewczy 2014-2015. Pozwana ubezpieczyła również dom w (...) S.A.

dowód: zeznania świadków: K. S. (rozprawa z dn. 19.03.2015 r. k. 222), E. K. (1) (rozprawa z dn. 19.03.2015 r. k. 222-222v), A. S. (2) (rozprawa z dn. 19.03.2015 r. k. 222v-223v), B. B. (rozprawa z dn. 19.03.2015 r. k. 223v-224), akt notarialny Rep. A Nr (...) k. 6-13, dowody przelewów i faktury A. S. k. 42-90, 104-120, polisa ubezpieczeniowa k. 91-103, umowa o kredyt gotówkowy A. B. k. 165-167, wydruki z rachunków bankowych A. B. k. 175-203

Kilka miesięcy po podpisaniu umowy darowizny w formie aktu notarialnego u powoda zaczęły pojawiać się objawy otępienia wielozawałowego. Wymieniony zaczął zapominać o drobnych rzeczach i sprawach, tracił orientację co do miejsca i czasu oraz zaczął stawać się co raz bardziej bezradny, m.in. w kwestiach związanych z koniecznością załatwiania wszelkiego rodzaju spraw urzędowych, gdzie wymagał przeważnie pomocy ze strony osób trzecich, stał się również mniej aktywny. Z drugiej strony A. B. (1) prowadził i nadal prowadzi samochód, pełnił i nadal pełni funkcję ławnika w Sądzie Okręgowym w O., gdzie powołany został na kadencję w latach (...)i w związku z tym uczestniczył zarówno w sprawach sądowych, jak i w różnego rodzaju szkoleniach.

Wiosną 2014 r. powód za namową żony, która zaobserwowała u niego zaburzenia pamięci, zarejestrował się na wizytę w Poradni Neurologicznej, gdzie w wywiadzie stwierdzono u niego zaburzenia pamięci i zlecono wykonanie badania tomografii komputerowej głowy. A. B. (1) pozostawał i nadal pozostaje pod stałą opieką lekarza rodzinnego E. K. (2) oraz Poradni Diabetologicznej w O., a począwszy od dnia 14 października 2014 r. zaczął również leczyć się w (...) w O. z rozpoznaniem wstępnym łagodnych zaburzeń procesów poznawczych na podłożu naczyniowym i aktualnie z rozpoznaniem otępienia wielozawałowego.

Pierwszy wpis o zaburzeniach pamięci znalazł się w dokumentacji medycznej powoda, prowadzonej przez lekarza rodzinnego E. K. (2) i pochodzi z dnia 26 listopada 2013 r., gdzie w wywiadzie stwierdzono zaburzenia pamięci i orientacji oraz przepisano powodowi lek o nazwie L. na poprawę pamięci. W dniu 08 sierpnia 2014 r. wykonano u A. B. (1) badanie tomografii komputerowej głowy, w którym stwierdzono m.in. korowe zaniki półkul mózdzku oraz części płata skroniowego lewej półkuli. Z dokumentacji medycznej powoda prowadzonej przez Poradnię Diabetologiczną w O. wynika natomiast, iż pierwsze objawy związane z zaburzeniami pamięci odnotowano u A. B. (1) podczas wizyty w dniu 25 lutego 2015 r., gdzie wymieniony nie pamiętał przyjmowanych leków i ich dawkowania. Począwszy do listopada 2014 r. w dokumentacji medycznej prowadzonej przez lekarza rodzinnego odnotowano kilka wpisów o stwierdzonych u niego zaburzeniach pamięci, niesamodzielnosci i konieczności udzielania pomocy przez osoby drugie.

W badaniu psychologicznym stwierdzono aktualnie u powoda A. B. (1) istnienie zaburzeń w przebiegu procesu uwagi i pamięci. Płynność i produktywność myślenia jest u niego obniżona. Charakter przejawianych aktualnie zaburzeń funkcji poznawczych wskazuje na to, że są one uwarunkowane istnieniem organicznego uszkodzenia w zakresie ośrodkowego układu nerwowego, przy czym nasilenie zaburzeń w funkcjonowaniu poznawczym, emocjonalnym i społecznym można datować u powoda począwszy od 2014 r.

Jak wynika z opinii sporządzonej przez biegłą z zakresu psychiatrii A. K. (2) u powoda A. B. (1) stwierdzono ostatecznie zespół otępienny o aktualnie umiarkowanym nasileniu zaburzeń funkcji poznawczych. W chwili dokonania darowizny w dniu 12 września 2013 r. stan psychiczny powoda nie wyłączał świadomości powzięcia decyzji i wyrażenia woli w rozumieniu przesłanek z art. 82 kc. Jednakże, z uwagi na cechy rozpoczynającego się otępienia, a co za tym idzie trudności decyzyjne i podatność na sugestie, wynikające z obniżenia funkcji poznawczych, przy współistnieniu czynnika stresowego, jakim była zmiana sytuacji życiowej powoda, w chwili dokonania darowizny stan psychiczny powoda mógł znacznie utrudnić swobodę podjęcia decyzji i wyrażenia woli w rozumieniu przesłanek z art. 82 kc.

dowód: zeznania świadków: E. K. (1) (rozprawa z dn. 19.03.2015r. k. 222-222v), A. S. (2) (rozprawa z dn. 19.03.2015 r. k. 222v-223v), B. B. (rozprawa z dn. 19.03.2105 r. k. 223v-224), dokumentacja medyczna A. B. k. 14-16, 204-217, 234-236, 244, 246-263, lista ławników przy SO w O.k. 38-41, opinia sądowo-psychiatryczna biegłej A. K. k. 280-288, opinia sądowo-psychologiczna biegłej T. M.-G. k. 289-293

W dniu 16 września 2014 r. powód A. B. (1), po konsultacji ze swoim bratem R. B. oraz bratową A. B. (4), którzy również zauważyli u niego problem dotyczący zaburzeń pamięci i orientacji, sporządził pisemne oświadczenie o odwołaniu darowizny, które następnie osobiście doręczył pozwanej A. S. (1), a w treści którego to oświadczenia powołał się na rażącą niewdzięczność z jej strony, polegającą m.in. na wywieraniu na nim presji psychicznej i zmuszaniu go do ponoszenia świadczeń pieniężnych na rzecz obdarowanej i jej matki, przekraczających jego możliwości finansowe i doprowadzających do skrajnego pogorszenia się jego sytuacji finansowej, a w konsekwencji do braku środków pieniężnych na zakup leków i wyżywienia.

Kolejno pismem z dnia 20 września 2014 r. powód A. B. (1) złożył oświadczenie o odwołaniu uprzednio złożonego oświadczenia o odwołaniu darowizny, wskazując w jego treści, iż nie zdawała sobie sprawy z konsekwencji prawnych złożenia oświadczenia o odwołaniu darowizny, za co dodatkowo przeprosił również pozwaną, wręczając jej kwiaty.

A. B. (1) aktem notarialnym z dnia 05 września 2014 r. sporządzonym przez notariuszem A. Z. z Kancelarii Notarialnej w O. (Rep. A Nr (...)) udzielił swojemu bratu R. B. pełnomocnictwa do ogólnego zarządu i administrowania w najszerszym zakresie całym jego majątkiem ruchomym i nieruchomym, a także do reprezentowania jego interesów wobec władz i urzędów.

Po wniesieniu powództwa w przedmiotowej relacje pomiędzy powodem, a pozwaną i jej matką uległy pogorszeniu.

A. B. (1) złożył również pozew o rozwód z B. B., która w październiku 2014 r. wyprowadziła się ze wspólnie zajmowanego mieszkania i kolejno w dniu 25 listopada 2014 r. wystosował do Sądu Okręgowego w Olsztynie wniosek o „wycofanie sprawy rozwodowej”, którego jednak ostatecznie nie wysłał. Wyrokiem z dnia 26 lutego 2015 r. wydanym w sprawie VI RC 1759/14 Sąd Okręgowy w Olsztynie rozwiązał przez rozwód małżeństwo A. B. (1) i B. B. bez orzekania o winie.

W dniu 17 lipca 2015 r. powód wystosował do pozwanej A. S. (1) pisemne oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu, wskazując w jego treści, iż w chwili złożenia oświadczenia woli z dnia 12 września 2013 r. o darowaniu na jej rzecz nieruchomości działał on pod wpływem błędu co do treści czynności prawnej, pozostając w przekonaniu, iż w darowanym domu będzie mógł zamieszkiwać do końca życia i zostanie mu to pisemnie zagwarantowane w umowie, przy czym błąd ten ujawnił w dniu 05 września 2014 r., podczas wizyty u innego notariusza.

dowód: oświadczenie o odwołaniu darowizny k. 36, 164, oświadczenie o cofnięciu oświadczenia o odwołaniu darowizny k. 37, akt notarialny Rep. A Nr (...) k. 161-163, 332-333, wniosek do SO w Olsztynie k. 171, oświadczenie o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu k. 309, 330, wyrok rozwodowy VI RC 1759/14 k. 352

Sąd zważył co następuje:

W ocenie Sądu powództwo nie zasługuje na uwzględnienie.

W przedmiotowej sprawie stan faktyczny pozostawał właściwie poza sporem. Strony zasadniczo pozostawały zgodne co do tego, iż przed podpisaniem umowy darowizny z dnia 12 września 2103 r. to powód A. B. (1) był jedynym właścicielem nieruchomości położonej w O. przy ul. (...), zabudowanej domem mieszkalnym, jak również co do tego kiedy i w jakich okolicznościach doszło do podpisania spornej umowy darowizny, a co potwierdzone zostało dołączonym do akt postępowania wypisem aktu notarialnego Rep. A Nr (...), sporządzonym przed notariuszem K. S. z Kancelarii Notarialne w O.. (akt notarialny k. 6-13)

Żadna ze stron sporu nie kwestionowała również tego, że powód A. B. (1), po dokonanej darowiznie, pismem z dnia 16 września 2014 r. złożył oświadczenie o odwołaniu pozwanej A. S. (1) darowizny z dnia 12 września 2013 r., powołując się w treści tego oświadczenia na rażącą niewdzięczność z jej strony, a następnie pismem z dnia 20 września 2014 r. cofnął oświadczenie o odwołaniu darowizny. Okoliczność ta miała przy tym jedynie drugorzędne znaczenie przy rozpoznaniu istoty niniejszej sprawy, a która to istota sprowadzała się z kolei do ustalania, czy powód podpisując umowę darowizny z dnia 12 września 2013 r. z uwagi na występujące u niego zaburzenia pamięci i stwierdzone otępienie wielozawalowe znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, bądź też działał pod wpływem błędu, a w związku z czym złożonego przez niego oświadczenie dotknięte było wadą, na co stanowczo i konsekwentnie wskazywała strona powodowa, czy też złożone przez niego oświadczenie było w rzeczywistości wolne od wad, a tym samym skuteczne, na co z kolei wskazywała strona pozwana.

Tym samym ustalenia Sądu sprowadzić się musiały przede wszystkim do wyjaśnienia, czy w przedmiotowej sprawie spełnione zostały przesłanki o jakich mowa w art. 82 kc oraz w art. 84 kc.

Zgodnie z treścią art. 82 kc nieważne jest oświadczenie woli złożone przez osobę, która z jakichkolwiek powodów znajdowała się w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Dotyczy to w szczególności choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego, chociażby nawet przemijającego, zaburzenia czynności psychicznych.

W ocenie Sądu, wbrew stanowisku strony powodowej, nie zostały spełnione przesłanki, o jakich mowa w powołanym wyżej przepisie, pozwalające na przyjęcie, iż powód w dacie podpisania umowy darowizny z dnia 12 września 2013 r. znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji lub wyrażenie woli.

Sąd ustalając stan faktyczny niniejszej sprawy oparł się przede wszystkim na dowodach z dokumentów w postaci dokumentacji medycznej powoda A. B. (1), których wiarygodności i prawdziwości żadna ze stron sporu nie kwestionowała, a także na zeznaniach świadków oraz opiniach sporządzonych przez biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii.

Pomimo stanowczych i konsekwentnych twierdzeń strony powodowej, iż A. B. (1) z uwagi na znaczne i postępujące zaburzenia pamięci i orientacji co do czasu oraz miejsca, brak rozumienia znaczenia słów, nieumiejętność załatwiania spraw urzędowych oraz rozpoznane otępienie wielozawałowe, dokonując darowizny na rzecz pozwanej znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, okoliczności tych nie potwierdził pozostały zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, w tym dołączona do akt niniejszego postępowania dokumentacja medyczna powoda, zeznania przesłuchanych w sprawie świadków, czy wreszcie opinie sporządzone przez powołanych dla potrzeb przedmiotowej sprawy biegłych z zakresu psychiatrii i psychologii.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zeznań przesłuchanych w sprawie świadków: K. S., E. K. (2), A. S. (2) i B. B. stwierdzić należy, iż z żadna z wymienionych osób nie wskazywała na występowanie u powoda przed dniem 12 września 2013 r. jakichkolwiek niepokojących objawów, w tym zaburzeń pamięci, braku orientacji i nierozumienia podejmowanych i wykonywanych czynności, a które z kolei mogłyby mieć wpływ na podjętą przez niego decyzję o dokonaniu darowizny na rzecz pozwanej. Szczególnie istotne są przy tym zeznania lekarza rodzinnego A. E. K.-K., która od ponad 30 lat leczy powoda, głównie z uwagi na stwierdzoną u niego cukrzycę II stopnia, a która pierwsze niepokojące objawy w jego zachowaniu, w tym zaburzenia pamięci, które sam pacjent zgłaszał, zaobserwowała dopiero pod koniec 2013 r., co dodatkowo znajduje swoje potwierdzenie w dokumentacji medycznej powoda, gdzie pierwsza wzmianka o zaburzeniach pamięci pojawia się dopiero w dniu 26 listopada 2013 r. Równie istotne są zeznania notariusza K. S., przed którą sporządzony został akt notarialny umowy darowizny z dnia 12 września 2013 r., a która w kontaktach z powodem, które miały również miejsce przed podpisaniem samej umowy, a gdzie strony ustalały wstępnie jej treść, nie zaobserwowała u A. B. (1) żadnych niepokojących objawów w jego zachowaniu, a które mogłyby wskazywać, iż wymieniony nie rozumie istoty dokonywanej czynności, albo że, złożone przez niego oświadczenie z jakiegokolwiek powodu mogłoby być dotknięte wadą oświadczenia woli. Notariusz stanowczo i konsekwentnie wskazywała przy tym, iż w każdej sprawie zawsze odczytuje akt notarialny przed jego podpisaniem i stara się komentować oraz wyjaśniać zapisy aktu każdej ze stron, jak i konsekwencje dokonywanych czynności. K. S. dodała przy tym, iż gdyby cokolwiek, w tym zachowanie powoda, wzbudziło jej niepokój, w żadnym razie nie kontynuowałaby czynności, a w rezultacie nie sporządziłaby aktu notarialnego.

Podobnie z zeznań przesłuchanych w sprawie pozostałych świadków: A. S. (2) i B. B. nie wynika, aby przed datą 12 września 2013 r. u powoda A. B. (1) występowały jakiegokolwiek niepokojące zachowania, a które oboje dostrzegli dopiero wiosną 2014 r., kiedy to powód stał się mniej aktywny, bardziej zamknięty w sobie i wycofany. B. B. również dopiero w tym okresie zauważyła u powoda problemy z pamięcią, a które tłumaczyła przede wszystkim jego wiekiem, namówiła przy tym męża na wizytę w Poradni Neurologicznej oraz zgłoszenie problemu z zaburzeniami pamięci lekarzowi rodzinemu.

Sąd podzielił w całości zeznania wszystkich wymienionych wyżej świadków, uznając je za konsekwentne, logiczne i szczerze, korespondujące ze sobą i wzajemnie się uzupełniające, nie znajdując przy tym żadnych podstaw do podważenia ich wiarygodności.

Zauważyć przy tym należy, że przez wiele miesięcy po dokonaniu darowizny powód funkcjonował prawidłowo, wykonywał samodzielnie wszystkie czynności, prowadził samochód i zajmował również funkcję ławnika przy Sądzie Okręgowym w Olsztynie, w związku z czym brał udział zarówno w sprawach sądowych, jak i w różnego rodzaju szkoleniach. Choć aktualnie u powoda nasiliły się objawy związane z zaburzeniami pamięci i koncentracji, jak również ostatecznie rozpoznano u niego otępienie wielozawałowe, zebrany w sprawie materiał dowodowy, wbrew stanowisku strony powodowej, wskazuje, iż objawy te występują u powoda dopiero począwszy od 2014 r.

O tym, iż powód A. B. (1) przed dokonaniem na rzecz pozwanej A. S. (1) darowizny leczył się przede wszystkim z powodu cukrzycy II stopnia insulinozależnej, w związku z czym pozostawał pod stałą opieką lekarza rodzinnego i Poradni Diabetologicznej w O., a nie zgłaszał innych dolegliwości, w tym dotyczących zaburzeń pamięci i orientacji, świadczy dołączona do akt postępowania jego dokumentacja medyczna, w tym dokumentacja pochodząca od lekarza rodzinnego, z Poradni Diabetologicznej w O. oraz z (...) w O., w której powód podjął leczenie dopiero w dniu 14 października 2014 r. Żadna ze stron sporu nie kwestowała przy tym wiarygodności i prawdziwości dokumentacji medycznej.

Jak wspomniano wyżej pierwsze zapisy o problemach z pamięcią powoda odnotowano w jego dokumentacji lekarskiej prowadzonej przez lekarza rodzinnego dopiero w dniu 26 listopada 2013 r., a gdzie wymienionemu po raz pierwszy przepisano również lek o nazwie L. na poprawę pamięci. Podczas następnych kilku wizyt powód nie zgłaszał lekarzowi rodzinnemu żadnych dolegliwości w tym zakresie, a następne wpisy dotyczące zaburzeń pamięci i orientacji powoda oraz jego niesamodzielności i konieczności pomocy osób trzecich pojawiają się dopiero w listopadzie 2014 r. (dokumentacja medyczna k. 16, 205-210, 244)

W dniu 26 sierpnia 2014 r. powód miał przy tym wykonywane badanie tomografii komputerowej głowy, gdzie stwierdzono m.in. korowe zaniki półkul mózdzku oraz części płata skroniowego lewej półkuli. W wywiadzie neurologicznym poprzedzającym badanie odnotowano jedynie zaburzenia koncentracji, nie rozpoznano natomiast objawów otępienia. (wynik badania TK k. 14, 213)

Z kolei z zapisów znajdujących się w dokumentacji medycznej powoda prowadzonej przez Poradnię Diabetologiczną wynika, iż powód dopiero podczas wizyty w dniu 25 lutego 2015 r. nie pamiętał jakie leki i w jakich dawkach ma przyjmować, natomiast we wcześniejszym okresie nie zgłaszał on takich dolegliwości, a lekarz prowadzący nie odnotowywał również żadnych problemów tego rodzaju, w tym w sierpniu 2013 r., kiedy to pacjent przebył intensywną edukację diabetologiczną. (dokumentacja medyczna k. 204, 246-263)

Powód po raz pierwszy zgłosił się natomiast do (...) w O. dopiero w dniu 14 października 2014 r., z rozpoznaniem wstępnym łagodnych zaburzeń procesów poznawczych na podłożu naczyniowym. Kolejną wizytę powód odbył w tej poradni w dniu 19 listopada 2014 r. i dopiero wówczas rozpoznano u niego objawy otępienia wielozawałowego, które poświadczone zostało następnie zaświadczeniem datowanym na dzień 27 listopada 2014 r., a dołączonym przez powoda do pozwu. (dokumentacja medyczna k. 15, 212, 214-217, 234-236)

Powyższe ustalenia pozwalają zdaniem Sądu na wysunięcie stwierdzenia, iż objawy związane z zaburzeniami pamięci, koncentracji i orientacji pojawiały się u powoda już po podpisaniu umowy darowizny z dnia 12 września 2013 r., a w związku z tym przed tą datą, nawet jeśli zaczęły się już pojawiać, to były jednak nieznaczne, niezauważalne dla otoczenia i nie o taki stopniu nasilenia, aby w jakikolwiek sposób mogły wpłynąć na złożone przez powoda oświadczenie woli i poprzedzający to oświadczenie proces decyzyjny o dokonaniu darowizny na rzecz pozwanej. Jak wynika zarówno z dokumentacji medycznej, jak i z zeznań świadków: E. S. oraz B. B. objawy te stały się zauważalne i zaczęły się nasilać dopiero w pierwszej połowie 2014 r. Powód funkcjonuje nawet obecnie bez większych zastrzeżeń, prowadzi odrębne gospodarstwo domowe, operuje pieniędzmi, nadal jeździ samochodem, obsługuje

telefon komórkowy, opłaca rachunki, samodzielnie podaje sobie insulinę w związku z cukrzycą II stopnia i nadal pełni funkcję ławnika przy Sądzie Okręgowym w O..

Niemniej jednak, kluczowe dla rozstrzygnięcia istoty sprawy, w tym dla stwierdzenia, czy powód A. B. (1) podpisując umowę darowizny z dnia 12 września 2013 r. znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli, stały się opinie sporządzone przez powołane do sprawy biegłe: biegłą z zakresu psychiatrii A. K. (2) oraz biegłą z zakresu psychologii T. G., które po przeanalizowaniu kompleksowej dokumentacji medycznej powoda, zeznań świadków i przeprowadzeniu badań samego powoda wydały swoje opinie, odpowiednio sądowo-psychiatryczną i sądowo-psychologiczną. W ocenie Sądu obie opinie sporządzone zostały w sposób rzetelny i zgodny z zasadami wiedzy fachowej, szczegółowo odpowiadając na postawione im pytania. Sąd nie znalazł przy tym żadnych podstaw do zdyskwalifikowania wpływających z tych opinii wniosków.

Z opinii sporządzonej przez biegłą z zakresu psychologii A. K. (2) wynika, iż aktualnie u powoda A. B. (1) występuje zespół otępienny, o umiarkowanym nasileniu zaburzeń funkcji poznawczych. W chwili dokonania darowizny w dniu 12 września 2013 r. stan psychiczny powoda A. B. (1) nie wyłączał jednak świadomości powzięcia decyzji i wyrażenia woli w rozumieniu art. 82 kc, niemniej z uwagi na cechy rozpoczynającego się u niego otępienia, a co za tym idzie trudności decyzyjne i podatności na sugestie, wynikające z obniżenia funkcji poznawczych, przy współlistnieniu czynnika stresowego, jakim była zmiana sytuacji życiowej powoda, jego stan psychiczny mógł znacznie utrudniać swobodę podjęcia decyzji i wyrażenia woli w rozumieniu art. 82 kc. Biegła zwróciła przy tym uwagę na fakt, iż do znacznego osłabienia funkcji poznawczych powoda doszło pomiędzy jego pierwszą, a kolejną wizytą w (...), tj. pomiędzy październikiem a listopadem 2014 r., przy czym pogorszenie funkcji poznawczych u A. B. (1), obok etiologii organicznego uszkodzenia mózgu, mogło mieć również związek z trudną psychologicznie dla powoda sytuacją życiową, w tym przede wszystkim związek z toczącym się postępowaniem sądowym, aktualną sytuacją życiową, brakiem poczucia bezpieczeństwa i utratą więzi rodzinnych, a spowodowaną sprawą rozwodową.

Biegła podkreśliła również, iż na podstawie zgromadzonej w sprawie dokumentacji medycznej brak jest jakichkolwiek obiektywnych danych medycznych potwierdzających problem zaburzeń pamięci u powoda sprzed listopada 2013 r., a A. B. (1) w dacie podpisania umowy darowizny nie przejawiał takiego nasilenia funkcji poznawczych, jak obecnie, a które wyłączyłoby świadomość podjęcia decyzji i wyrażenia woli. Nowa sytuacja życiowa powoda po podpisaniu darowizny i w trakcie toczącego się postępowania, niosąca za sobą dodatkowo dalsze załamanie dotychczasowych mechanizmów radzenia sobie w sytuacjach życiowych, była źródłem dalszego pogłębiania się zaburzeń w funkcjonowaniu poznawczym, co można obserwować w aktualnym stanie psychicznym powoda, także w postaci znacznie eksponowanych zaburzeń pamięci i orientacji. (opinia k. 280-288)

Do tożsamyh wniosków doszła biegła z zakresu psychologii T. G., albowiem z treści sporządzonej przez nią opinii sądowo-psychologicznej wynika, iż u powoda występują aktualnie zaburzenia w przebiegu procesu uwagi i pamięci, przy czym płynność i obiektywność jego myślenia jest obniżona. Charakter przejawianych aktualnie zaburzeń funkcji poznawczych wskazuje na to, że są one uwarunkowane istnieniem organicznego uszkodzenia w zakresie ośrodkowego układu nerwowego, przy czym nasilenie w funkcjonowaniu poznawczym, emocjonalnym i społecznym można datować dopiero od 2014r. Biegła podniosła również, iż sytuacja powoda po dokonaniu darowizny była i jest sytuacją emocjonalnie trudną do zniesienia poprzez doświadczenie uczucia opuszczenia przez partnerkę życiową, osamotnienia, utraty ważności i znaczenia własnej osoby. W ocenie psychologicznej nowa sytuacja życiowa niosąca za sobą załamanie dotychczasowych mechanizmów radzenia sobie w sytuacjach życiowych była źródłem pogłębienia się objawów zaburzeń w funkcjonowaniu poznawczym powoda. (opinia k. 289-293)

W konsekwencji powyższych rozważań oraz w świetle kategorycznych i jednoznacznych wniosków wpływających z opinii biegłych, stwierdzić należy, że w przedmiotowej sprawie nie zostały spełnione przesłanki, o jakich mowa w art. 82 kc, a powód A. B. (1) na moment podpisania umowy darowizny z dnia 12 września 2013 r. nie znajdował się w stanie wyłączającym świadome powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Wymieniony znał także treść i ustalenia dotyczące przekazania darowizny, a motywy przekazania przez powoda darowizny w zamian za możliwość utrzymania i remontowania nieruchomości wydają się przy tym racjonalne, a istnienie których to motywów powód potwierdził

nawet w treści pisemnego oświadczenia o odwołaniu darowizny z dnia 16 września 2014 r. Do zastosowania art. 82 kc nie wystarczy stan ograniczający świadomość lub swobodę postępowania; również działanie z częściowym rozeznaniem nie stanowi prawnie doniosłej wady oświadczenia woli, w rozumieniu tego przepisu. W świetle przedstawionych okoliczności, Sąd nie znalazł podstaw do wydania orzeczenia w trybie art. 189 kpc.

Odnosząc się z kolei do podnoszonej przez stronę powodową w toku procesu okoliczności, a dotyczącej tego, iż oświadczenie woli złożone przez A. B. (1) w dniu 12 września 2013 r., w związku z dokonaną na rzecz pozwanej A. S. (1) darowizną, dotknięte było błędem, stwierdzić należy, że również w tym zakresie, wbrew przekonaniu strony powodowej, nie zostały spełnione przesłanki o jakich mowa w art. 84 kc.

Zgodnie z treścią art. 84 kc w razie błędu co do treści czynności prawnej można uchylić się od skutków prawnych swego oświadczenia woli. Jeżeli jednak oświadczenie woli było złożone innej osobie, uchylenie się od jego skutków prawnych dopuszczalne jest tylko wtedy, gdy błąd został wywołany przez tę osobę, chociażby bez jej winy, albo gdy wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć; ograniczenie to nie dotyczy czynności prawnej nieodpłatnej. Stosownie do treści § 2 powołanego przepisu można przy tym powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny).

Warunkiem istotności błędu w rozumieniu art. 84 § 2 kc jest z kolei niezgodne z rzeczywistością wyobrażenie o treści czynności prawnej, zarówno jej podstawy faktycznej lub prawnej, jak i każdego ich elementu, które było przyczyną złożenia oświadczenia woli, przy uwzględnieniu tego, że gdyby składający oświadczenie znał treść rzeczywistości, nie złożyłby tego oświadczenia. Między błędem, a oświadczeniem woli powinien zatem istnieć związek przyczynowy. O istotności błędu przesądzać muszą przy tym kryteria obiektywne, odnoszone do oceny rozsądnego człowieka, który znając prawdziwy stan rzeczy, nie złożyłby oświadczenia woli tej treści, a jej podstawą powinien być całokształt okoliczności, w tym również rozważenie interesów stosunku prawnego. (wyrok SN z dn. 13 grudnia 2012 r., V CSK 25/12)

W przedmiotowej sprawie powód, poza szeroko podnoszonymi okolicznościami o jakich mowa w art. 82 kc, powołał się również na okoliczność, iż w chwili złożenia oświadczenia woli o darowaniu pozwanej nieruchomości działał pod wpływem błędu, albowiem pozostawał w przekonaniu, iż w darowanym na rzecz pozwanej domu będzie mógł zamieszkiwać do końca życia i zostanie to pisemnie zagwarantowane w osnowie umowy, a co w rzeczywistości nie miało miejsca, albowiem podczas wizyty w kancelarii notarialnej w dniu 05 września 2014 r., powód dowiedział się, że złożone przez A. S. (1) zapewnienie o możliwości dożywotniego zamieszkiwania przez niego w domu jest w rzeczywistości pozbawione skutków prawnych, albowiem nie zostało zapisane, a tym samym zagwarantowane w umowie darowizny sporządzonej w formie aktu notarialnego jako służebność. Powód podkreślał przy tym, iż zachowany został roczny termin przewidziany w przepisie art. 88 § 2 kc, pozwalający na uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego pod wpływem błędu.

Choć w istocie w umowie darowizny z dnia 12 września 2013 r. nie znalazł się zapis dotyczący służebności na rzecz darczyńcy (powoda), zebrany materiał dowodowy w żadnym razie nie pozwala na ustalenie, iż złożone oświadczenie woli powoda A. B. (1) dotknięte było błędem. Sporządzająca akt notarialny notariusz K. S. z Kancelarii Notarialnej w O., przesłuchana w charakterze świadka, nie potrafiła przy tym wskazać przyczyn takiego stanu rzeczy, twierdząc, iż w jej brudnopisie z konferencji ze stronami umowy znajdowały się pierwotnie zapisy o ustanowieniu służebności, a które ostatecznie zostały jednak wykreślone. Oczywistym jest przy tym, iż notariusz przed podpisaniem odczytuje akt notarialny i wyjaśnia jego zapisy stronom, co zgodnie z twierdzeniami notariusza miało miejsce również w przypadku umowy podpisanej w dniu 12 września 2013 r. pomiędzy powodem, a pozwaną, a co z kolei w ocenie Sądu wyklucza możliwość, aby powód A. B. (1) nie zdawał sobie sprawy z konsekwencji prawnych braku zapisu o służebności w podpisywanym akcie notarialnym.

W przedmiotowej sprawie zdaniem Sądu, w związku z tym, iż oświadczenie woli złożone zostało innej osobie (pозwanej A. S. (1)) brak jest jakiegokolwiek podstaw do przyjęcia, iż błąd co do treści czynności prawnej został wywołany przez

pozwaną, chociażby bez jej winy, albo, że wiedziała ona o błędzie lub mogła z łatwością błąd zauważyć. To powód, w ocenie Sądu, niedostatecznie i z sobie tylko znanych powodów nie zadbał o swoje interesy i nie wyjaśnił skutków oraz konsekwencji prawnych dokonanej na rzecz pozwanej darowizny, przy czym nie istniały ku temu żadne realne i obiektywne przeszkody. Wymieniony mógł bowiem przed dokonaniem umowy darowizny zasięgnąć porady prawnej lub nawet dopytać o określone kwestie prawne sporządzającego akt notarialny notariusza, czego jednak zaniechał. Usprawiedliwieniem dla takiego stanu rzeczy nie mogły być przy tym opisywane w opinii biegłej z zakresu psychiatrii A. K. (2) okoliczności utrudniające, czy też zakłócające swobodę powzięcia przez niego decyzji lub wyrażenia woli. W świetle zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego nie ma bowiem podstaw do przyjęcia, iż niezadbanie przez powoda o swoje interesy prawne wynikało z doskwierających mu ewentualnie ułomności poznawczych i zakłóceń w podejmowaniu decyzji.

Nie można przy tym również wykluczyć, iż to sam powód z sobie tylko znanych powodów wyraził zgodę na to, aby w akcie notarialnym ostatecznie nie znalazł się zapis o służebności. Wbrew aktualnemu stanowisku strony powodowej nie ma natomiast żadnych podstaw, aby przyjąć, iż wykreślenie zapisu o służebności dokonane zostało wyłącznie na wniosek samej pozwanej, bez wiedzy i zgody powoda. Okoliczności tej nie zmieniają przy tym zeznania przesłuchanego w charakterze świadka A. S. (2) – męża pozwanej A. S. (1), a z których wynika, iż gdyby w popisanym akcie notarialnym znalazł się zapis o służebności, on i żona nie otrzymaliby kredytu na remont. Nie można bowiem wykluczyć, iż powód doszedł w tym zakresie z pozwaną do porozumienia i wyraził zgodę na nieumieszczenie zapisu o służebności w treści umowy, a przyczyn czego nie można dopatrywać się tylko i wyłącznie w rozpoczynającym się u powoda procesie ośpiennym, który ewentualnie mógł zakłócać jego czynności decyzyjne, a także zwiększać podatność na różnego rodzaju sugestie osób trzecich.

Pamiętać wreszcie należy o dokumencie zatytułowanym PRZYRZECZENIE (k. 350) a sporządzonym w dacie darowizny domu. W ocenie sądu samo istnienie dokumentu przemawia za tym, że powód był świadomy braku uregulowania kwestii służebności w umowie darowizny i dalej, że problem jego prawa do zamieszkania był między stronami omawiany i kontynuowany poza umową darowizny. Co prawda sama treść przyrzeczenia pozbawiona jest prawnych skutków niemniej jednak zdaje się potwierdzać istnienie tego problemu w dniu zawarcia umowy darowizny. Powód mając zatem świadomość, że umowa darowizny nie zawiera regulacji dotyczących jego prawa do zamieszkania w domu (o świadomości tej świadczy treść przyrzeczenia) nie działał pod wpływem błędu.

W konsekwencji stwierdzić należy, że strona powodowa, wbrew spoczywającemu na niej ciężarze dowodu (art. 5 kpc), nie wykazała w przedmiotowej sprawie, iż oświadczenie woli powoda A. B. (1) z dnia 12 września 2013 r. dotknięte było błędem. To z kolei skutkuje koniecznością stwierdzenia, iż na tym etapie postępowania nie ma podstaw, aby powód A. B. (1) uchylił się od skutków czynności prawnej z dnia 12 września 2013 r.

W świetle przedstawionych wyżej okoliczności, Sąd oddalił powództwo w całości jako bezzasadne, o czym orzeczono w punkcie I wyroku.

W punkcie II wyroku, Sąd na podstawie art. 98 § 1 i § 3 kpc, w związku z tym iż powód A. B. (1) przegrał sprawę w całości, zasądził od niego na rzecz pozwanej A. S. (1) zgodnie z żądaniem pozwu kwotę 7217 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego, na którą to kwotę składa się wynagrodzenie radcy prawnego w wysokości 7200 zł (§ 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r., w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu - Dz. U. z 2013 r., poz. 490 ze zm.) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.